HAMMARSKJÖLD, Karl Hilarion Agaton, ajaloo-uurija, sünd. Stokholmis 13. IX 1848 ukj., õppis Upsalas ja sai 1888 ülemääraseks ning 1899 korraliseks amanuensiks Rootsi riigiarhiivis; suri 27. XI 1908 ukj. — H.-i tähtsamad uurimused Liivi ajaloo alalt on »Erik Dahlberg i Livland. En minnes bild utarbeted efter Dahlbergs brefsamlingar« (1887); »Bidrag till Livlands historia under Karl XI:s regering 1. Grefve Jakob Johan Hastfer« (Sv. Hist. Tidskr. 1888); »Ätten von Mengden och Livland under svenska väldet« (ibid. 1889). Neist on kaks esimest T. Christiani poolt tõlgituna ilmunud Balt. Monatschr.-is aa. 1888 ja 1891. Kirjutis Hastferist tekitas Baltimail palju meelehärmi (vrdl. B. M. 1894, Bd. 41, lk. 147—72).

Sv. Hist. Tidskrift 1908; Kr. Setterwall, Svensk historisk bibliografi 1875—1900 (1907). *A. R. C.*

HANDTWIG, Georg, sünd. 1676 Tallinnas, surn. 14. VII 1733. A. 1698 määrati H. Pühalepa koguduse ajut. õpetajaks. A. 1703, pärast eelkäija lõplikku eemaldamist, määrati H. Pühalepa korraliseks pastoriks. A. 1711 valiti H. Kadrina kirikuõpetajaks, a. 1731 praostiks. — H. andis välja, Kadrina klk. talupoegade rahalisel toetusel, usupuhastus-püha jutluse, millele juurde lisas laulu »Jummala Sannast« ja Martin Lutheri eluloo: »Lühhikenne Kulotaminne Sest önsa Martin Lutterusse . . . Sündimissest . . .« (Reval, 1718).

Nord. Misc. IV, 69, XVIII, 130; Paucker, Geistl. 45, 184, 331; Recke-Napiersky II; Beise I. *A. R.*

HANKO, August Johannes, sünd. 6. I 1879 Tartumaal, Kambja klk., Suure-Kambja v. päriskoha-pidaja pojana. 1900. a. sügisel astus H. Tartu ülikooli keemiat õppima, kuid siirdus paari kuu järel õigusteaduskonda, mille kursuse a. 1904 lõpetas. Auhinna-töö eest ettevõtjate-ühinguist sai H. 1903. a. kuld-auraha. Juba üliõpilasena oli H. a. 1902 »Postimehe« välispolitika-osakonda toimetanud. Ülikooli lõpetamise järel töötas H. 1904. a. augustist 1905. a. lõpuni »Post.« toimetuses. 1906. a. suvel läks H. Tallinna radikaalsema politilise ilmega ajalehe »Vaatleja« peatoimetajaks. Kui »Vaatleja« suleti, asutas H. selle asemele »Sõnumed«, oli selle pea- ja kord ka vastutavaks toimetajaks. Enne teise Riigivolikogu laialisaatmist arreteeriti H. 1907. a. juunis ja saadeti 3-nädalase Toompeal kinni-istumise järel sõjaseaduse kestuse ajaks Baltimaalt välja. Nüüd elas H. vaheldumisi Narvas ja Soomes, tehes kaastööd kodumaa ajalehtedele, kuni sõjaseaduse kaotamine temal 1908. a. sügisel võimaldas kodumaale tagasi tulla. H. astus »Päevalehe« toimetuse liikmeks, mis parajasti A. Perti käest uuestiasutatud osaühingu kätte üle läks. »Pvl.« juures töötas H. 1918. a. sügiseni. Kui leht parempoolsema politilise voolu häälekandjaks sai, lahkus H. a. 1918 selle toimetusest. 1918. a. detsembris läks H. Eesti Ajakirjanduse-büroo asemikuks Helsingi ja võttis endale varssi ka sõjaministeeriumi asemiku kohuste täitmise. Neis ameteis teotses H. kuni 1919. a. novembrini, mil J. Tõnisson tema oma esimesse kabinetti sõjaministriks kutsus. Tõnissoni esimese kabineti langemise järel 1920. a. suvel loobus H. politilisest elust ja andus ärilisele tegevusele. Ajakirjaniku töö kõrval harrastas H. ka ühistegevust. Ta avaldas selle ala kohta populaarse teose, oli kesküh ing »Estoonia« juhatuse liige selle asutuse loomisest saadik ja töötas erilise huviga laevanduse alal. Ühes kapten J. Pitkaga (vt.) asutas H. »Tallinna Laevaühisuse«, kutsus 1917. a. mereasjade edendamise seltsi ellu ja omas ka isiklikku laevasõidu-ettevõtet. *T.*

HANS Kogovast, vt. **ANTS.**

HANSEN, Anton, vt. **TAMMSAARE.**

HANSEN, August Heinrich, dr. phil., ajaloo-uurija, sünd. 26. I 1813 ukj. Hannoveris, surn. 3. V 1849 Tartus. — H. õppis Hamelnis ja Bielefeldis ning 1832—35 Bonni ülikoolis usuteadust, oli siis esialgu kodu-kooliõpetaja, sai 1838 Tartu gümnaasiuumi ajaloo-õpetajaks ja 1840 ülikooli eradotsendiks; oli Õp. Eesti Seltsi aktiivsemaid liikmeid ja mõnda aega »Inland'i« toimetaja. Tähelepanu-väärt on H.-i töö Eesti arheoloogia alal, nimelt araabia rahade leidudest Eestis (*Recensio nummorum XLIII arabicorum . . .*, 1838, 24 lk.), mis ilmus hiljemini ka Verh. GEG, B. 1; peale selle on H. avaldanud Õp. E. S.-i väljaandeis ja »Inl.'is« artikleid Liivi ajaloost ja trükiks korraldanud Läti Henriku kroonika (*Scr. rer. Liv. I*, 1853).

Inl. 1849, nr. 19; [Th. Thrämer] Zur Erinnerung an A. H. (1849, 18 lk.). Vrdl. Tallgren, Zur Arch. Eestis, lk. 14. — H.-i artiklid on ilmunud Verh. GEG B. 1, H. 1—3, B. 2, H. 1—3; Inl. 1846, nr. 47 j. m. *R. K.*

HANSEN, Gotthard v., ajaloo-uurija, sünd. 10. VIII 1821 Tallinnas riigiametniku pojana, õppis Peterburi ja Tartu ülikoolis 1841—46 filoloogiat ja ajalugu, oli 1848—54 Peterburi metsa- ja mõõduasjanduse-instituudi dotsent, alates a. 1854 Tallinna gümnaasiumi ajaloo- ja geograafia-õpetaja ja 1887—1900 Tallinna linna-arhivaar; suri 28. X 1900. — H. avaldas Liivimaa, eriti Tallinna ajaloo alalt rea töid, mis tugivad osalt trükkimatule ainestikule, olles siiski kompositsioonilt nõrgavõitu. Neist võiks mainida: »Die Kirchen u. ehemal. Klöster Revals« (1873, 3. trükk